

8. Скляренко О.А. Традиційна лялька та етнокультурні традиції у соціокультурному просторі сучасної України. Вісник ДАКККиМ. 2013. №1. С. 140-143. URL: [file:///C:/Users/1/Downloads/137389-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-295231-2-10-20180717%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/137389-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-295231-2-10-20180717%20(2).pdf).

9. Лялька-мотанка - прадавній оберіг українського народу. URL : <https://vseosvita.ua/library/lalka-motanka-pradavnij-oberig-ukrainskogo-narodu-107090.html>

УДК 796.015:[796.417.3:792.83]

ГОПАК – УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТА БОЙОВИЙ ТАНЕЦЬ

Ф. М. Проданюк, кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та культурології

Д. А. Філінова, студентка

Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: гопак, танець, Національний заслужений академічний танцювальний ансамбль України ім. Павла Вірського, бойовий гопак.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття у багатьох країнах світу спостерігається посилення інтересу до історії національних бойових мистецтв. Зокрема, керівництво Франції сприяє відродженню народного боксу «Сават», у Бразилії – «Капоейра», в Греції «Панкратіон», в Ізраїлі – «Крав-Мага». В Україні – «Бойовий гопак» [1]

Метою наукової роботи є подальше дослідження історії відродження та аналіз характерних рис бойового гопака.

Завдання: проаналізувати стан наукового дослідження у вітчизняній історіографії історії виникнення та сучасний стан розвитку народного та бойового танцю – «Гопак»; з'ясувати причини виникнення народного танцю «Гопак» та значення П. Вірського у його відродженні; узагальнити характерні риси бойового танцю «Гопак».

Гопак – давній танець нашого народу. Багато дослідників виводять його корені від антів. Яскравим підтвердженням даного твердження є чотири знамениті статуетки «Мартинівських танцюристів», які були знайдені ще у 1909 р. на Черкащині. Важливим етапом у розвитку цього танцю став період XVI-XVIII ст., коли бойовий гопак набув значного поширення у козаків Запорозької Січі. Тривалий час його технікою могли оволодіти лише юнаки та чоловіки. Лише після руйнування московськими військами Січі він поступово перетворюється в народний танець. Його активними учасниками

поряд із юнаками стають також дівчата. Однак юнаки продовжують виконувати деякі його бойові елементи під час танцю.

Історію виникнення, особливості народного та бойового танцю гопак досліджували Гончаренко М., Данилевич М., Зубалій М., Кравцов В., Пилат В., Приступа Є., Шапаренко В. та багато інших.

У 1920-х рр. гопак, як народний танець зберігається лише в сільській місцевості. В містах він майже не виконується. Певні зміни у відношенні до даного танцю відбуваються в Українській Радянській Соціалістичній Республіці (Українській РСР, УРСР) лише в другій половині 1930-х рр. Відродженню гопака, як народного танцю сприяли відомі балетмейстери П. Вірський і М. Болотов. У 1937 р. вони створили у Києві хореографічний ансамбль, який мав вивчати, збирати, зберігати і популяризувати народне танцювальне мистецтво України. Перший виступ даного хореографічного колективу відбувся 1 вересня 1937 р. на Міжнародному театральному фестивалі в Москві [2]. У 1951 р. творчий колектив отримав назву Державний ансамбль танцю України, яку він носив до середини 1970-х рр. В 1977 р. ансамбль отримав ім'я свого фундатора Павла Вірського [3]. Національний заслужений академічний танцювальний ансамбль України імені Павла Вірського багато зробив для популяризації національних народних танців не лише на території України, але і в світі [4]. Однак завершував і завершує свої виступи ансамбль завжди танцем «Гопак». Сьогодні гопак - візитна картка не лише цього колективу але й українського танцювального мистецтва [5].

Відродженню гопака як бойового національного мистецтва сприяв у 1985 р. львів'янин Володимир Пилат. У 1990 р. він разом з групою однодумців створили у Львові фольклорно-мистецьку асоціацію «Галицька Січ», де бойовий гопак розвивався як лицарське мистецтво українців [6].

У 1991 р. Є. Приступа та В. Пилат опублікували працю «Традиції української національної фізичної культури», де значне місце присвятили бойовому гопаку. В роботі вперше узагальнено різні складові системи підготовки, описано техніку бойового гопака, а також запропоновано структуру окремого спортивного заняття з даного виду спорту [7, 8].

25 травня 1997 р. Верховна Рада України ухвалила закон № 5324 «Про внесення змін до закону «Про фізичну культуру і спорт», який «на законодавчому рівні вводив поняття національні види спорту» [9]. Законодавчий акт передбачав надання державної підтримки бойовому гопаку, хортингу, українському рукопашному бою «Спас» та українській боротьбі на поясах [9].

У 1997 р. створена Центральна Школа Бойового Гопака, яку очолив засновник цього стилю В. Пилат. У 1994 та у 1999 рр. В. Пилат видав книгу «Бойовий Гопак» [10], де подано історичну розвідку про становлення

національного бойового мистецтва, описано базову техніку бойового гопака, розроблено правила спортивних змагань, узагальнено вимоги до різних рівнів майстерності тощо [6].

У грудні 2001 р. Міністерство юстиції України зареєструвало створення Міжнародної Федерації Бойового Гопака (МФБГ) [6].

В. Пилат тривалий час був одним із основних популяризаторів мистецтва бойового гопака. Він видав низку досліджень: «Бойовий Гопак. Вимоги на рівень майстерності «Жовтяк» [11]; «Бойовий Гопак. Вимоги на рівень майстерності «Сокіл» [12]; «Кодекс лицарської честі гопаківців» [13] та інші. В. Пилат описав також чотири основні напрями розвитку особистості у Бойовому гопаку: оздоровчий, фольклорно-мистецький, спортивний праці і бойовий [8].

У бойовому гопаку затверджено сім рівнів майстерності та чотири напрями розвитку. Перші три рівні майстерності – учнівські (жовтяк, сокіл та яструб), які відповідали III, II та I спортивним розрядам України. Наступний рівень майстерності – проміжний (джура) чи кандидат у майстри спорту. Останні три рівні майстерності – козак, характерник і волхв. Вони відповідали званням майстер спорту, майстер спорту міжнародного класу та заслужений майстер спорту [14].

Міжнародна Федерація Бойового Гопака затвердила п'ять різновидів змагань між спортсменами: «Однотан», «Тан-Двобій», «Забава», «Борня» та «Герць». «Однотан» та «Тан-Двобій» - це показова програма одного чи двох учасників, які показують техніку елементів бойового гопака під музичний супровід. «Забава» - це двобій суперників з обмеженим дотиком. «Борня» - це двобій на середній та дальній дистанції. «Герць» - бій спортсменів з повноцінним дотиком [8, с. 8].

На початку 2000-х рр. Центральна Школа Бойового Гопака розпочала активно залучати до занять цим видом спорту й дівчат. З цією метою у 2002 р. створено експериментальну школу з українського жіночого бойового мистецтва «Асгарда» [6].

Отже, гопак – це давній бойовий козацький танець, що набув значної популярності серед українців та перетворився на народний. Фахівці часто називають його одним із найвідоміших танців у світі, а також культурною візиткою українців у світі. Бойовий гопак потребує активної державної підтримки, популяризації та подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Український бойовий танець гопак. URL : <https://www.libr.dp.ua/?do=ukrainica&lng=1&id=3&idg=310> (дата звернення: 06.04.2024).

2. Ансамбль танцю України Національний. Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-44398> (дата звернення: 06.04.2024).
3. Національний заслужений академічний танцювальний ансамбль України ім. Павла Вірського. URL : <https://artmuz.com.ua/uk/nacionalnij-tancyuvalnij-ansambl-ukraini-im-p-virskogo/> (дата звернення: 06.04.2024).
4. Національний заслужений академічний танцювальний ансамбль України ім. П. Вірського. URL : <https://www.muz-ua.info/?p=127> (дата звернення: 06.04.2024).
5. Віртуальні виставки. Реформатор української хореографії: до 110-річчя від дня народження Павла Павловича Вірського (1905-1975). URL : <http://www.ounb.km.ua/vistavki/virsky/index.php> (дата звернення: 07.04.2024).
6. Бойовому гопаку – чверть століття. URL : <https://www.svit.in.ua/news/gopak1>
7. Приступа Є.Н., Пилат В.С. Традиції української національної фізичної культури. Львів: Троян. 1991. Ч.1. 104 с.
8. Богуславська В., Басистий М. Еволюція науково-методичного забезпечення системи підготовки в українському національному однокорстві «Бойовий гопак». Молода спортивна наука в Україні. 2015. Т.4. С. 6-10.
9. В Україні офіційно визнали поняття «національний вид спорту». URL:https://galinfo.com.ua/news/v_ukraini_ofitsiyno_vyznaly_ponyattya_natsionalnyy_vyd_sportu_260645.html (дата звернення: 07.04.2024).
10. Пилат В. Бойовий Гопак. Львів: Галицька видавнича спілка. 1999. 336 с.
11. Пилат В. С. Бойовий Гопак. Вимоги на рівень майстерності «Жовтяк» / В. С. Пилат. Л. : Сполом, 2010. 236 с
12. Пилат В. С. Бойовий Гопак. Вимоги на рівень майстерності «Сокіл» / В. С. Пилат. Л.: Центральна Школа Бойового Гопака, 1999. 36 с.
13. Пилат В. С. Кодекс лицарської честі гопаківця / Володимир Степанович Пилат. Л. : Панорама, 2004. 120 с.
14. Бойовий гопак як система гармонійного розвитку особистості. URL: http://mykola-bugayov.edukit.kr.ua/biblioteka/bojovij_gopak_yak_sistema_garmonijnogo_rozvitku_osobistosti/ (дата звернення: 07.04.2024).